

Plan van Aanpak Kwaliteit Speciaal 2006

Januari 2006

INHOUDSOPGAVE

1.	INLEIDING	3
2.	UITGANGSPUNTEN	4
3.	PROJECTACTIVITEITEN	5
	3.1 Ontwikkeling kwaliteitszorg	5
	3.2 Ontwikkeling van het voortgezet speciaal onderwijs	6
	3.3 Ontwikkeling en implementatie van leerlijnen	8
4.	PROJECTSTORGANISATIE	10
	4.1 Organisatie	10
	4.2 Communicatie	11
	4.3 Monitor	11
5.	PROJECTBEGROTING	12

1. INLEIDING

Het project Kwaliteit Speciaal wordt, in opdracht van de Begeleidingscommissie die wordt gevormd uit en door de WEC-Raad en de onderwijsorganisaties, uitgevoerd in de periode 2004 tot 1 augustus 2006.

Het belangrijkste doel van het project is de kwaliteit van het (voortgezet) speciaal onderwijs in kaart te brengen en waar nodig verder te ontwikkelen. Aangezien dit ook één van de hoofddoelstellingen van de WEC-Raad vormt, is er voorzien in een zorgvuldige afstemming met de door de WEC-Raad te ondernemen activiteiten.

Dit plan van aanpak beschrijft de geplande activiteiten voor 2006, het laatste projectjaar. In het voorjaar zal een 'Overdrachtsplan' worden samengesteld waarin een overzicht wordt geboden van de wijze waarop door het project in gang gezette activiteiten en ontwikkelingen aan andere organisaties kunnen worden overgedragen.

Op het project is een monitoring van toepassing. Deze wordt gedurende de looptijd van het project uitgevoerd door de Faculteit Educatieve Opleidingen van de Hogeschool van Utrecht.

In hoofdstuk 2 worden de uitgangspunten van het project nog eens kort beschreven. Een overzicht van de activiteiten die voor 2006 zijn gepland wordt in hoofdstuk 3 gegeven. Hoofdstuk 4 biedt een korte schets van de projectorganisatie. Tenslotte is in hoofdstuk 5 de projectbegroting opgenomen.

2. UITGANGSPUNTEN

Ook in het plan van aanpak 2006 gelden dezelfde uitgangspunten zoals beschreven staan in het projectplan 'Kwaliteit Speciaal' dat in 2004 voor de gehele projectperiode werd samengesteld:

- * er zijn drie centrale pijlers waarop gewerkt wordt: de praktijk, het primaire proces en de vraagsturing:

Daarmee wordt aangegeven dat de vragen uit de praktijk centraal moeten staan bij de uitvoering van project-activiteiten; zo veel mogelijk vormt het (v)so-veld de vindplaats van de kennis en vragen; er wordt zo goed mogelijk rekening gehouden met de wensen van scholen en REC's; uiteraard maken speciale scholen en REC's zelf de keuze tot het deelnemen aan projectactiviteiten; het project kan en wil op geen enkele manier zaken 'van-bovenaf' opleggen

- * het management is cruciaal:

het management van de speciale school of het REC speelt een sleutelrol bij het doorvoeren van verbeteringen; daarbij gaat het naast inhoudelijke ambities ook om de aansturing van o.a. schoolontwikkeling en het invoeren van zelfevaluatie kwaliteitszorg

- * continuïteit van belang:

het project wil aansluiten op bestaande producten en lopende ontwikkelingen binnen speciale scholen en REC's; daarop wordt voortgebouwd, samen met betrokkenen in de school/het REC en de directe omgeving (o.a. schoolbegeleidingsdiensten en opleidingen speciaal onderwijs). Vanuit dezelfde overweging worden de activiteiten van het project 'Kwaliteit Speciaal' zoveel mogelijk afgestemd op de onder regie van de WEC-Raad uitgevoerde projecten 'Opleiden in de School' en 'Deskundigheidsbevordering Ambulante Begeleiding'.

3. PROJECTACTIVITEITEN

De uitwerking van het hoofddoel van het project Kwaliteit Speciaal, verbetering van de kwaliteit van het speciaal onderwijs, vindt plaats langs een drietal thema's:

- * Ontwikkeling kwaliteitszorg
- * ontwikkeling van het voortgezet speciaal onderwijs
- * ontwikkeling en implementatie van leerlijnen.

Het plan van aanpak 2006 wordt dan ook aan de hand van deze drie thema's uitgewerkt.

3.1 Kwaliteitszorg

De activiteiten op dit thema in 2005 hebben de volgende resultaten opgeleverd:

- * een set van kwaliteitstandaarden, indicatoren geïllustreerd met voorbeelden, waarmee scholen en REC's de kwaliteit in kaart kunnen brengen en waarmee tevens richting kan worden gegeven aan de verdere kwaliteitsontwikkeling;
- * een set van normen waarmee scholen en REC's in het kader van de zelfevaluatie hun kwaliteit kunnen beoordelen en waarmee de sector kan overgaan tot benchmarking;
- * een (gedigitaliseerd) open instrumentarium 'op maat' waarmee scholen en REC's de eigen kwaliteit kunnen beoordelen;
- * een aanpak, werkwijze zelfevaluatie;
- * een eerste opzet aanpak, werkwijze collegiale visitatie of auditing.

Met ca. 25 speciale scholen en REC's zijn in de eerste helft 2005 deze werkwijze en instrumenten uitgetoetst. Op basis daarvan heeft een bijstelling plaatsgevonden en is de (inmiddels webbased) versie breed aangeboden aan het veld van speciale scholen en REC's.

Voortgaande 'uitrol' ZEK

Ook in 2006 zullen scholen en REC's worden gestimuleerd te gaan werken met de Zelfevaluatie Kwaliteitszorg. De begeleiding van deelnemende scholen en REC's wordt vanuit het project gecoördineerd. Die begeleiding wordt vanuit het project (tegen kostprijs) aangeboden of kan bij de Opleidingen Speciaal Onderwijs of SBD-medewerkers worden betrokken. Die zijn daartoe door het project inmiddels geschoold.

Verdere ontwikkeling en 'onderhoud'

Ook wordt vanuit het project gewerkt aan het verder ontwikkelen en uitwerken van het zelfevaluatie-kader en aanvullende instrumenten op basis van de behoefte van scholen/REC's. Ook het verder digitaliseren van instrumenten en het webunit-onderhoud worden door het project ondersteund.

Audit/visitatie

Een flinke investering wordt nog gedaan ten aanzien van het ontwikkelen van het onderdeel audit/visitatie zelfevaluatie kwaliteitszorg. Met enkele pilot-scholen/-REC's wordt dit laatste onderdeel van de zelfevaluatie kwaliteitszorg uitgetoetst zodat op basis van de ervaringen een uitgebalanceerde aanpak beschikbaar komt voor het einde van de projectperiode.

Planning:

Ontwikkeling Zelfevaluatie Kwaliteitszorg	Tijdspad
Omschrijving activiteit	
Uitrol zelfevaluatie-instrumenten met (streefpercentage) 50% van de REC's/(v)so-scholen	januari - december 2006
Verdere ontwikkeling en uitwerking zelfevaluatie-kader voor de REC's/ (v)so-scholen	januari - juli 2006
Ontwikkelen van aanvullende instrumenten kwaliteitszorg op- basis van wensen scholen/REC's	januari - december 2006
Ontwikkeling audit/visitatie zelfevaluatie kwaliteitszorg	januari - december 2006
Ontwikkeling zelfevaluatie trajectbegeleiding/voortraject CvI	januari - juli 2006
Toetsing ZEK door Q*primair	januari - juli 2006
Scholing van begeleiders ZEK (SBD'n en WOSO-instellingen)	januari - juli 2006
Digitalisering instrumenten/onderhoud webunit	januari - juli 2006
Overdracht ZEK	maart - juli 2006

3.2 Ontwikkeling van het voortgezet speciaal onderwijs

Meer nog dan het speciaal onderwijs, heeft het voortgezet speciaal onderwijs, een groot aantal relaties met externe instanties. Dit wordt onder andere veroorzaakt door de brede en divergerende uitstroom van de leerlingen. Soms is het vso eindonderwijs, maar in heel veel situaties is het vso een schakel naar andere vormen van scholing, training en vorming. Kwaliteit(szorg) in het voortgezet onderwijs is, naast een interne aangelegenheid, legitimering en verantwoording, in belangrijke mate het *visitekaartje* van de school. De "buitenwereld" zal alle vertrouwen moeten hebben ten aanzien van de inspanningen van de school. Deze externe relaties zijn gericht op de vier functies van het vso: beschermd wonen en werken; diploma- en certificaatgericht onderwijs, doorstroming naar vormen van regulier voortgezet onderwijs (schakelfunctie) en de arbeidstoeleiding.

In 2005 werd met name voor de activiteiten gericht op het VSO veel verwacht van de door het project georganiseerde clusteroverstijgende regionale netwerk-bijeenkomsten van managers van speciale scholen en REC's. Tijdens deze bijeenkomsten zouden onderwerpen als regionale aanpak van arbeidstoeleiding, stage, symbiose, een meer leerlinggeoriënteerd onderwijsaanbod en gedragsmoeilijke leerlingen aan de orde worden gesteld.

Organisatie van regionale netwerkbijeenkomsten

Tijdens deze bijeenkomsten echter, bleek slechts een beperkte behoefte ten aanzien van het vormen en in stand houden van (regionale) netwerken. De daar genoemde vso-thema's werden wel herkend en onderschreven, maar om samen bepaalde thema's uit te werken was weinig animo. Minimaal drie regio's willen wel met elkaar aan het werk op basis van VSO-ontwikkeling en ondersteuning. Deze groepen worden door Kwaliteit Speciaal ondersteund. Vanuit het project zal in het voorjaar 2006 nogmaals actie worden ondernomen om juist op dit thema potentiële partners regionaal met elkaar in contact te brengen.

Goodpractice en internet

De in eerste instantie geringe belangstelling voor het gezamenlijk zoeken naar een regionale aanpak betekent niet dat er niets gebeurt. Op verschillende plaatsen zijn goede initiatieven en vormen van samenwerking tot stand gekomen en het is jammer dat men dat niet van elkaar weet. Veel scholen en samenwerkingsverbanden (REC's) staan immers voor dezelfde problemen en zouden gebruik kunnen maken van elkaar oplossingen.

Om in deze 'vraagbaak-functie' te voorzien wil het project Kwaliteit Speciaal in de komende periode een *internetstructuur* ontwikkelen om scholen met elkaar in contact te brengen. Uiteindelijk kan deze structuur ondergebracht worden bij Kennisnet of gekoppeld worden aan de website van de WEC-Raad.

Deze vorm van internetstructuur is momenteel voor het speciaal onderwijs alleen beschikbaar voor ouders en ongeschikt voor professionals. Ook bestaat de Community Speciaal Onderwijs, ondergebracht bij Kennisnet, maar deze voldoet niet op het niveau van management.

Het is de bedoeling dat Kwaliteit Speciaal in samenwerking met de scholen een vraagbaak ontwikkelt waarin schoolleiders, interne begeleiders en andere belangstellenden professionele informatie kunnen krijgen en zetten. Geen discussie-platform, maar een informatie-platform, misschien en zeer bescheiden te vergelijken met Wikipedia.

Om de structuur ook thematische inhoud te geven wordt in samenwerking met het KPC gebruik gemaakt van de ontwikkelingen binnen de zogenaamde 'Uitvoerderprojecten' die ten behoeve van vormen van regulier voortgezet onderwijs al worden uitgevoerd en hun waarde hebben bewezen. Daarbij komende de volgende thema's aan bod:

- * Arbeidskundig onderzoek
- * Netwerkvorming in relatie tot arbeidsintegratie
- * Branchegerichte cursussen voor leerlingen
- * Informatie-technologie programma's
- * Leerlingwerkplaatsen
- * Scholingsprogramma arbeidsintegratie.

Op een beperkt aantal scholen zal een verdere ontwikkeling gegeven worden aan de branchegerichte cursussen. De resultaten hiervan komen als "good practice" voorbeelden beschikbaar op de internetstructuur.

Regio's waarbinnen al een goede afstemming in zorg en opleiding is.

Tijdens de regionale netwerkbijeenkomsten zijn enkele regio's in beeld gekomen waarbinnen men de zaken onderwijskundig goed op orde heeft.

In de komende periode worden een paar van deze regio's nader geanalyseerd en bezocht waarna een beschrijving plaats vindt op basis van een vast format. Dit format moet antwoord geven op vragen die gegenereerd zijn tijdens de veldraadpleging. Uiteindelijk gaan deze beschrijvingen deel uit maken van het informatieplatform.

Op basis van een viertal beschrijvingen worden handreikingen ontwikkeld om andere regio's behulpzaam te zijn.

Onderwijskundige kaart voor het Voortgezet Speciaal Onderwijs.

Er is weinig zicht op de mogelijkheden, de initiatieven en oplossingen die gevonden zijn voor leerlingen met voldoende begaafdheid, maar met (ernstige) onderwijsbeperkingen. De beperkingen zijn tamelijk divers, zoals hoogbegaafdheid en moeizame sociale aanpassing, psychiatrische problematiek, autisme en andere vormen van contactstoornissen, begaafd en gedragsproblemen, begaafd crimineel zijn, enz. Over het algemeen vormen deze leerlingen geen grote groepen, maar gaat het vaak om individuele gevallen die om specifieke oplossingen vragen. Het Nederlandse onderwijssysteem heeft weinig mogelijkheden voor specifieke oplossingen. Soms is de regelgeving belemmerend, soms is er onvoldoende medewerking in de regio, en soms is er onbekendheid met de mogelijkheden.

In samenwerking met de ACTB/Onderwijsconsulenten wordt de hulpverleningskaart van Nederland opgesteld en toegevoegd aan de vraagbaak. Het gaat hierbij niet om verwijzings- en plaatsingsproblematiek, maar veel meer over de wijze waarop men oplossingen heeft gevonden en de resultaten die na enige tijd worden bereikt. Op basis van de succesfactoren worden protocollen ontwikkeld die scholen behulpzaam kunnen zijn bij de ondersteuning van specifieke probleemleerlingen.

Planning:

Ontwikkeling voortgezet speciaal onderwijs	Tijdpad
Omschrijving activiteit	
Organisatie regionale managementnetwerken vso en het onderhoud daarvan	januari - juli 2006
Ontwikkeling internetstructuur voor speciale scholen en REC's	januari - juli 2006
Verzamelen en toegankelijk maken van overdraagbare informatie VSO	januari - juli 2006
Bestaand materiaal 'Uitvoerdersprojecten' geschikt maken voor gebruik VSO	januari - juli 2006
Beschrijving van een aantal regio's met goede afstemming zorg en opleiding vso	januari - juli 2006
Opstellen onderwijskundige kaart voor VSO	januari - juli 2006
Ontwikkeling handreikingen voor regio's mbt afstemming zorg en opleiding	januari - juli 2006
Overdracht ontwikkeling VSO	maart - juli 2006

3.3 Ontwikkeling en implementatie van leerlijnen

Op verschillende manieren is vanuit het veld van speciale scholen met het oog op het verbeteren van het primaire proces, de behoefte kenbaar gemaakt aan het ter beschikking krijgen van op de kerndoelen speciaal onderwijs gebaseerde leerlijnen en onderwijsmethoden en -materialen. Door OCW en een aantal landelijke organisaties is de afgelopen jaren flink geïnvesteerd in de ontwikkeling van deze leerlijnen. Grotendeels zijn die dan ook inmiddels beschikbaar. Het is nu zaak dit beschikbare materiaal aan het scholenveld beschikbaar te stellen en hen te ondersteunen bij de wijze waarop met deze leerlijnen gewerkt kan worden.

Zelfstandig PvA leerlijnen

Binnen de uitvoering van het project Kwaliteit Speciaal (een tijdelijk project met een zeer bescheiden budget) behoort een grootschalig opgezette meerjarige invoeringsactiviteit niet tot de mogelijkheden. Daarom heeft het project een extern deskundige opdracht gegeven een Plan van Aanpak 'implementatie leerlijnen (v)so' op te stellen waarmee onder regie van het project en de WEC-Raad een begin gemaakt kan worden met een meerjarige invoering, indien daartoe de benodigde middelen gevonden kunnen worden. Daarbij is het van belang een

breedtestrategie te volgen waarbij aangesloten wordt op de individuele situatie en wensen van de speciale scholen.

Pilots breedtestrategie implementatie leerlijnen

Het project zal, indien zich daarvoor scholen aanmelden, een 6-tal pilots invoering leerlijnen ondersteunen (uit de clusters 1 en 2 elk één school; uit de clusters 3 en 4 elk twee scholen). Bij de uitvoering wordt meer dan één ondersteunende organisatie ingezet.

Voor de concrete planning en uitvoering van overige activiteiten op dit thema wordt hier verwezen naar het 'Plan van Aanpak leerlijnen (v)so'.

Planning:

Ontwikkeling en implementatie van leerlijnen	Tijdpad
Omschrijving activiteit	
Samenstellen en uitvoeren van het zelfstandig PvA leerlijnen (v)so door extern deelprojectleider	januari - december 2006
Ondersteunen pilots breedtestrategie implementatie leerlijnen	januari - december 2006
Overdracht implementatie leerlijnen	maart - juli 2006

4. PROJECTORGANISATIE

4.1 Organisatie

Sinds de start van het project in 2004 is de wijze waarop de organisatie van het project is vormgegeven niet gewijzigd. De Begeleidingscommissie, bestaande uit vier leden vanuit de WEC-Raad en vier vanuit de onderwijsorganisaties, heeft een Dagelijks Bestuur (DB) geformeerd. Het dagelijks bestuur ondersteunt een kleine projectgroep, en houdt zich zowel bezig met de aansturing van het project als met een aantal uitvoerende taken.

Begeleidingscommissie

Het is de sector zelf die de verantwoordelijkheid op zich neemt van onderop en binnenuit tot een aantoonbare kwaliteitsverbetering van het (v)so te komen. Om dit tot uitdrukking te brengen is de begeleidingscommissie het orgaan dat het project op hoofdlijnen aanstuurt. In de begeleidingscommissie hebben zitting:

- * een vertegenwoordiging van vier personen uit de WEC-Raad;
- * een vertegenwoordiging van vier personen van de onderwijsorganisaties: namens de organisaties voor bestuur en management en de vak-/schoolleidersorganisaties;
- * een onafhankelijk voorzitter, de heer J. Huisman.

De taken van de begeleidingscommissie zijn:

- * inrichten, faciliteren en aansturen van een projectgroep;
- * stimuleren van de eigen achterbannen om zich voluit in te zetten voor de verdere ontwikkeling, invoering en versterking van de kwaliteit van het (v)so;
- * zorg dragen voor periodieke rapportage over de voortgang naar het Agenda-overleg lgf;
- * op hoofdlijnen inhoudelijk het project te sturen.

Dagelijks bestuur en projectgroep

De begeleidingscommissie heeft een Dagelijks Bestuur (DB) geformeerd, bestaande uit:

- * de heer J. Huisman (onafhankelijk voorzitter);
- * de heer W. Peeks (lid, namens de WEC-Raad);
- * de heer R. de Koning (lid, namens de onderwijsorganisaties).

Gezien het budgettaire kader, de kleine projectorganisatie en de planning van een aantal activiteiten op korte termijn, gezien ook de wens de lijnen kort te houden, houden de leden van het DB zich zowel bezig met de dagelijkse aansturing van het project, als met een aantal uitvoerende taken. In de uitvoering van de activiteiten wordt het DB ondersteund door een kleine projectgroep bestaande uit:

- * de heer C.J.M. Hoffmans: lid projectgroep;
- * de heer H. Keesenberg: lid projectgroep;
- * de heer K. Kuijs: inhoudelijke projectsecretaris;
- * mevrouw D. de Jong: secretaresse (SOPO).

De leden van de projectgroep worden aangestuurd door het DB in de persoon van de voorzitter de heer J. Huisman. Hij treedt dus tevens op als projectleider en is verantwoordelijk voor de uitvoering van het kwaliteitsproject als geheel. Naast de regie-taak van de projectleider m.b.t. de uitvoering van alle projectactiviteiten, onderhoudt de projectleider de contacten daarover met de begeleidingscommissie en de uitvoerende organisaties en met de ouderorganisaties. De overige DB-leden worden ook ingezet bij diverse activiteiten.

4.2 Communicatie

De communicatie over het project verloopt in het algemeen via de website van de WEC-Raad. Per activiteit wordt verder steeds bezien op welke manier de communicatie en voorlichting het beste ingevuld kan worden. Het gaat om activiteiten zoals:

- * het via de onderwijsorganisaties en de WEC-Raad bekendmaken van de inhoud en ontwikkelingen van het kwaliteitsproject;
- * het verzorgen van een digitale nieuwsbrief waarin periodiek een brede doelgroep over het project en de onderscheiden thema's wordt geïnformeerd;
- * de website van de WEC-Raad is de plaats waar alle informatie, producten, voorbeelden, etc. uit het project toegankelijk zijn. De site gaat een 'digitaal kenniscentrum' bevatten. Hierop kunnen de resultaten worden gepresenteerd van allerlei lopende ontwikkelingen, producten en goede voorbeelden; Ook sectoroverstijgende voorbeelden en leermiddelen kunnen een plek krijgen, zoals middelen uit het SBO en/of uit het Praktijkonderwijs. Ook moeten REC's en scholen de gelegenheid krijgen het kenniscentrum te vullen met hun eigen goede voorbeelden, suggesties en producten;
- * overige vormen van communicatie: (regionale) conferenties, brochures, verzorgen van inleidingen, workshops, interviews, etc.

4.3 Monitor

Voor het volgen van en het rapporteren over de voortgang en resultaten van het project is een monitor¹ ingericht. Deze monitor wordt uitgevoerd door de Hogeschool van Utrecht.

Planning:

Monitor 'Kwaliteit Speciaal'	Tijdpad
Omschrijving activiteit	
Uitvoering monitor project Kwaliteit Speciaal door Hogeschool van Utrecht	januari - december 2006

¹ In 2004 is aan de HvU op basis van een monitorplan een meerjarige opdracht hiertoe verstrekt.

5. PROJECTBEGROTING

De looptijd van het project beslaat de periode 2004 - 2006. Er is dus sprake van een meerjarig project waarbij de activiteiten in de opeenvolgende jaren een doorloop kennen. Juist deze continuïteit is cruciaal en dient te waarborgen dat ondanks de betrekkelijk korte totale looptijd van het project er goede kansen zijn voor het behalen van een goed resultaat.

In 2006 komt het zwaartepunt vooral te liggen op de implementatie van en ondersteuning bij de inmiddels geïnventariseerde en ontwikkelde modellen, materialen en verzamelde good practices op de geprioriteerde thema's. Uiteraard is ook voor het jaar 2006 een op basis van dit Plan van Aanpak gespecificeerde begroting opgesteld waarover na afloop van het project de besteding zal worden verantwoord in een jaarrekening.

Ook voor het laatste projectjaar is een budget beschikbaar van € 600.000,-.

De aanwending van dit budget over de drie thema's komt als volgt tot stand:

1. Zelfevaluatie Kwaliteitszorg

Subtotaal	€ 300.000
-----------	-----------

2. Ontwikkeling voortgezet speciaal onderwijs

Subtotaal	€ 150.000
-----------	-----------

3. Ontwikkeling en implementatie van leerlijnen

Subtotaal	€ <u>150.000</u>
-----------	------------------

Totaal	€ 600.000
---------------	------------------